

СТАНОВИЩЕ

От **проф. д-р Румен Петров Владимир**ов, преподавател по наказателно и международно наказателно право, член на научното жури, назначено със заповед № 277 от 13.04.2021г. на Ректора на Варненския Свободен Университет „Черноризец Храбър“ /ВСУ/;

На дисертационен труд, за присъждане на образователната и научна степен „**Доктор**“, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, докторска програма Наказателно право;

Автор : **Гулмира Батирбековна Есимханова**, докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Правни науки“ при ЮФ на ВСУ. Тема на дисертацията : **„Наказателноправни проблеми на обезпечаването на безопасността на института на тайната“**;

Научни ръководители : **проф. Лазар Груев**, дюн ; **доц. д-р Серик Жетписов**.

При съобразяване с разпоредбите на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и правилата на ВСУ, относно процедурата по защита на дисертации, може да се отбележи следното:

1.Общо описание на дисертационния труд.

Администрацията на ВСУ е предоставила изискуемите документи и материали /дисертация, автореферат, автобиография, справки, декларации и др./ за законосъобразното протичане на защитата. От приложена справка е видно, че по дисертационната тема, самостоятелно или в съавторство са публикувани 9 статии у нас и в чужбина.

Самата дисертация има общ обем от 279 страници. Структурно се изгражда от увод, три глави, заключение, както и списък с използвани нормативни източници и научна литература /на български, руски и английски език/, чиито брой е 244. Изложението на главите е обособено в подраздели /по същество параграфи/, а в края на всяка глава са направени съответни изводи. Като се следва посочената структура, накратко може да се отбележи следното:

В **увода** се акцентира върху актуалността на темата и въпреки публикациите на редица изследователи /предимно от ОНД/, много проблеми и преди всичко наказателноправните проблеми на института на тайната, не са решени задоволително, включително и в НК на Казахстан. Това е обусловило и интереса на автора към темата на дисертационния труд.

Глава първа е названа „Общетеоретични основи на изследване на тайните“ и се състои от три подраздела. Първият е посветен на съществените характеристики на тайната като социално и правно явление. Те се посочват след кратките исторически бележки за развитие значението на тайната и нейната защита. С оглед на това се определя, че тайната е вид информация, която по необходимост се оказва достояние на ограничен кръг от хора и по правило не подлежи на разкриване, защото биха настъпили вредни последици, а за субекта, извършил забраненото деяние е предвидена юридическа отговорност. Вторият подраздел визира системата на тайните, защитавани от НК на Р. **Казахстан**. Според класификацията на автора тайните биват : частни, държавни, на юридически лица и смесени. В третия подраздел се разглежда прилагането на международните стандарти за наказателноправна защита на тайните и тенденцията за хармонизация на националното законодателство.

Kommentar [V1]:

Глава втора има заглавие: „Видове тайни в системата на наказателноправното осигуряване сигурността на информацията“ с три подраздела. В първия се разглежда наказателноправното регулиране на т. нар. професионална тайна, различните становища относно нейното съдържание и се предлага да се разшири нейния обхват. Вторият подраздел обръща внимание върху т.нар. търговска и върху служебната тайна като обект на наказателноправна защита. А третият визира важни страни на държавната тайна и нейната роля за обезпечаване на националната сигурност.

Последната **Глава трета** е посветена на правната характеристика на престъпленията, свързани с издаване на различните видове тайни. Основателно, най-напред се анализират критично четирите вида престъпления от НК на Р Казахстан, които засягат държавната тайна и се правят предложения за тяхното усъвършенстване. По същия начин, по-нататък се интерпретира наказателноправната уредба на търговската, банковата и данъчната тайна. Накрая, авторът се спира на проблемите относно защитата на личния и професионалния живот на гражданите.

В последният структурен елемент – **Заключение**, въз основа на направения теоретичен анализ и на получените научни резултати, докторантът обособява 5 извода, 13 препоръки, които са общи или конкретизирани предложения де леге ференда и посочва своите научни приноси в 17 точки. Значителна част от предложенията за усъвършенстване на правния режим и защита на тайните, както и изведените научни приноси безусловно могат да се подкрепят и споделят.

2. Приноси и приносни моменти.

В дисертационният труд специалистите могат да установят немалко на брой приноси и приносните моменти, с различна по степен научна и практическа стойност. Вероятно подробни бележки за тях ще се съдържат в рецензиите на членовете на журито. Затова тук ще се споменат само някои от най-впечатляващите.

Преди всичко докторантът трябва да бъде поздравен за избора на темата, която е интердисциплинарна и изисква да се извършат задълбочени проучвания не само в областта на наказателното право, но и в областите на конституционното, гражданското, административното, семейното и на други правни отрасли. От друга страна, проблеми във връзка с класифицираната информация и изобщо с тайните и тяхната защита възникват и на плоскостта на философията, социологията, психологията, историята, политологията и други обществени науки.

В рамките на заявената проблематика, като приноси могат да се потвърдят изложените положения в дисертацията и автореферата, а именно: За същността на тайната и нейните основни характеристики; За формулираната дефиниция за нея; За критериите относно наказателноправната защита на тайната; За диференциацията на отделните видове тайни в наказателното право; За криминализацията и декриминализацията на някои деяния, относими към определени видове тайни и др.

Към приносите могат да се отнесат също и: Частта за историческото развитие на видовете информация, която не би трябвало да се довежда до знанието на неовластени лица; Предложенията за промени в НК и за приемане на нови административни закони за някои видове тайни или за допълнение в съществуващи закони на Р. Казахстан; Изложението за търговската и служебната тайна и в частност предложението в НК да се създаде отделен член за издаване на служебна тайна и др.

3. Критични бележки и препоръки.

Ще започна най-напред с препоръката за издаване на дисертационния труд като научна монография. Това обаче трябва да се направи след съобразяване с критичните бележки на журито и след като се извърши нова научна и техническа редакция на дисертацията.

Що се отнася до критичните бележки към представения текст, тук накратко ще бъдат посочени някои от тях. На първо място, предлагам да се помисли върху заглавието на дисертацията, което в сегашния вид /включително и в българския превод/ не е достатъчно предметно акцентирано и е ограничително, предвид съдържанието на изложението. Затова ще си позволя да предложа на автора следното по-широко и по-кратко заглавие : „Тайните – наказателноправни и други проблеми от теоретичен и нормативен характер“.

Второ, на фона на относително добре структурирания дисертационен труд прави впечатление, че изложението в подраздел трети на глава първа се оказва някак си самоцелно и информативно, като не кореспондира с проблематиката в останалите части на дисертацията. Освен това макар, че на четири страници има кратък преглед на българската наказателноправна уредба за защита на тайните, тя би могла да се използва от докторанта в съпоставителен план в следващите глави.

Трето, след прочита на написания текст остава усещане, че наказателноправната защита неоправдано се разширява, спрямо останалите видове правна защита на тайните – административна, гражданска и др. С оглед степента на обществена опасност може да се помисли, дали е подходящо да се криминализира отделно издаването на адвокатска, медицинска, търговска тайна, както и на тайната за личния живот и др. А при положение, че се предлага криминализиране издаването на служебна тайна, се оказва безсмислено да се настоява за създаване на отделни видове престъпления, като например издаване на търговска, банкова, данъчна и др. подобни видове тайни, които най-често са от категорията на служебните. От друга страна, повече внимание би трябвало да се отдели върху връзката на споменатите по-горе видове тайни със системата на тайните от основната класификация, дадена в Глава първа.

Четвърто, предлагам на докторанта още веднъж да помисли върху тази четворна система на тайните – частни, държавни, на ЮЛ и смесени. Понеже считам, че използвания критерий е недостатъчно прецизен, по-

удачно би било трикратното деление на тайните – на публични/държавна и служебна/, на частни/на ФЛ и на ЮЛ/ и на смесени. Добре би било също да се помисли и върху предложението за отпадане на мотива при издаване тайната на осиновяването, което предложение може да се окаже необосновано, поради липса на достатъчно висока обществена опасност. В това отношение може да се има предвид чл. 145, ал. 2 от НК на РБ.

4. Заключение.

Направеният задълбочен анализ по проблемите на темата и постигнатите научни резултати значително надделяват над направените критични бележки и препоръки. Без съмнение, положени са значителни труд и усилия за разработване на високо научно равнище на многообразната и комплексна тема за тайните и тяхната наказателноправна защита. Като цяло трябва да се подчертае, че на базата на солидна теоретическа подготовка и опит, авторът прецизно и качествено е изпълнил поставените научни цели и задачи, както и изискванията на ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ за обучение в докторска програма. Ето защо категорично считам, че на дисертационния труд на докторанта Гулмира Батирбековна Есимханова трябва да се даде **висока положителна оценка**, за придобиване на образователната и научна степен „ДОКТОР“.

07. 05. 2021г.

С уважение:

.....

Варна
Владимиров/

/Проф. д-р Румен